

Glenn H. Snyder: Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security Princeton University Press 1961 (nytt opplag: paperback i 2015 og hardback i 2016)

Anmeldt av Eirik Torsvoll
Institutt for offentlig rett, Universitetet i Oslo

Begreper som avskrekkelse og forsvarsevne er igjen blitt høyaktuelle i den europeiske sikkerhets- og forsvarspolitiske debatten. Dette skyldes kanskje først og fremst den opplevde økte trusselen fra Russland, som følge av landets militære opprustning og villighet til å bruke militærmakt. Russlands angrep på Georgia i 2008 og Ukraina i 2014 er kroneksempelene på dette.

I den anledning er nytutgivelsen av Glenn Snyders klassiske verk, *Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security*, høyst betimelig gitt bokens grundige analyse av forholdet mellom avskrekkelse og forsvar. Boken har blitt gitt ut i et nytt opplag gjennom serien Princeton Legacy Library, som er Princeton University Press sitt tiltak for å relansere tidligere utilgjengelige bøker.

Boken ble utgitt i 1961 og er således på mange måter et produkt av sin tid. Det er den kalde krigens logikk som hviler over verket, og fiendskapet mellom USA og Sovjetunionen er førende. Spesielt fremtredende er rollen til atomvåpen, og Snyder skriver mye om strategier for atomkrig mellom de to supermaktene (både i fullskala og «begrenset» versjon). For eksempel så vurderer han hvordan USA best kan minke skadeomfanget og bevare sin maktposisjon overfor Sovjetunionen under ulike former for atomkrig med motparten (s. 68). Dette er analyser som får det til å gå kaldt nedover ryggen på leseren, samtidig som det minner om tankegangen som så effektivt ble kritisert av satiriske filmer som *Dr. Strangelove* («Mr. President, I'm not saying we wouldn't get our hair mussed, but I do say no more than 10 to 20 million killed, tops!»).

Heldigvis er det ikke slike diskusjoner vi har i dag vedrørende forholdet mellom Vesten og Russland. Likevel er logikken Snyder anvender på ingen måte gått ut på dato, og i ytterste konsekvens er det faktisk liknende tankegods man vil legge til grunn i en større konflikt mellom stormaktene. Disse moderniserer stadig sine konvensjonelle styrker og atomvåpenarsenaler for potensiell bruk. Atomvåpen er spesielt fremtredende i Russlands sikkerhetspolitikk, og ekspertene diskuterer for eksempel om russerne i mulige konfliktsituasjoner vil anvende en militærdoktrine hvor atomvåpen brukes i en mindre skala for å angivelig trappe ned konflikter (dette er den såkalte «trappe opp for å trappe ned» doktrinen). Mye av analysen, og da særlig begrepsavklaringen, som presenteres i *Deterrence and Defense* er derfor aktuell også i dag.

Boken består av seks kapitler, hvorav det første og siste er mer teoretisk orientert, mens Snyder i de andre kapitlene anvender det teoretiske rammeverket på empiriske eksempler med utgangspunkt i rivaliseringen mellom USA og Sovjetunionen. De empiriske kapitlene omhandler henholdsvis atomvåpenstrategi, Vest-Europa, «gråsoner» som Midtøsten og Øst- og Sørøst-Asia, og politikken rundt uttalelser og styrkedemonstrasjoner. I anmeldelsen vil jeg fokusere hovedsakelig på det begrepsmessige bidraget, ettersom dette er det mest relevante for dagens debatter.

Kapittel 1 åpner med at Snyder stadfester hovedfokuset for boken. Dette er forholdet mellom avskrekkelse av og forsvar mot militære angrep. Han trekker således et skille mellom to begreper som ofte blandes sammen. Avskrekkelse oppfattes vanligvis som et av hovedmålene til et lands forsvarsvesen, og innordnes gjerne i en forståelse av forsvar. Dette mener Snyder kan føre til uklarhet, og han ønsker å skille og klargjøre begrepene i et felles rammeverk.

Således er bokens undertittel litt misvisende. Det er nemlig ikke en teori i forståelsen av generelle utsagn om årsak og virkning for nasjonal sikkerhet som utforskes, men en fremgangsmåte for analyse av relasjonen mellom avskrekkelse og forsvar. Snyder er klar på dette i forordet sitt, men kunne med fordel gjort dette tydelig i bokens undertittel også.

I Snyders begrepsbruk betyr avskrekkelse å hindre en utfordrer fra militær aggresjon ved å utstede trusler som påvirker dennes kostnad-nytte-kalkyle i den grad at handlingen ses på som mer kostbar enn nyttig. Forsvar defineres på en litt snevrere måte enn den alminnelige forståelsen, og betyr for Snyder de militære handlingene man tar for å redusere egne kostnader og risikoer i de tilfeller hvor avskrekkelse feiler. Avskrekkelse opererer dermed på utfordrerens *intensjoner* mens forsvar er ment til å redusere motstanderens *kapabilitet* til å skade eller erobre territorium (s. 3).

Han introduserer også et viktig skille mellom avskrekkelse gjennom nektelse og gjengjeldelse (s. 14). Dette skillet var Snyder den første til å observere. Han hadde riktignok to år tidligere publisert en artikkel som diskuterte begrepsparet, men dette var første gang de ble behandlet i bokform som et ledd av en lengre analyse.

Snyder observerer at avskrekkelse kan bygges rundt nektelse og gjengjeldelse. Avskrekkelse gjennom gjengjeldelse innebærer å true en motstander med å påtvinge

dem uakseptabel høy skade som respons på en uønsket handling. Det beste uttrykket for en slik form for avskrekkelse er det ødeleggende potensialet som bruk av atomvåpen representerer. Avskrekkelse gjennom nektelse betegner forsøk på å få en motstander til å tro at hans eller hennes mål ikke er mulig å oppnå eller at sannsynligheten for dette er lav. Dette kan for eksempel involvere å posisjonere sine konvensjonelle militærstyrker slik at man vanskeliggjør erobring av eget territorium.

Skillet mellom avskrekkelse gjennom nektelse og gjengjeldelse er blitt en viktig del av den sikkerhetspolitiske terminologien. Det brukes i dag på en rekke områder innenfor feltet, og har senest funnet plass i ulike analyser av cybersikkerhet.

Det er videre viktig for Snyder å poengtere at avskrekkelse og forsvar kan være uavhengige av hverandre. Han slår fast at anstrengelser for å styrke den ene ikke nødvendigvis påvirker den andre. Et land kan eksempelvis ha en militær evne til å motstå en invasjon, men ikke til å svare på et angrep med store ødeleggelser på angriperens hjemland. Likeledes kan en aktør ha mulighet til å true med å gjøre stor hjemlig skade på en motpart, men uten å nødvendigvis ha evnen til å kunne motsette seg en invasjon fra denne. Denne distinksjonen ble klarest etter at atomvåpen ble en fremtredende del av internasjonal politikk.

Snyders hovedpoeng er dermed at vi trenger å måle verdien til militære styrker på to målestokker, og at disse bidragene må kunne kombineres og vurderes samlet. Slik kan vi anslå deres samlede verdi og ta kloke valg for sammensetningen av ulike militærstyrker.

En slik form for analyse illustrerer han i de fire påfølgende empiriske kapitlene. I kapittel 3 beskriver han for eksempel hvordan NATO best mulig kan avverge sovjetisk aggresjon i Vest-Europa. Her vurderer han effekten av ulike former for avskrekkelse gjennom atomvåpen (både strategiske og taktiske) i kombinasjon med en satsning på bakke- og luftstyrker sentrert i Tyskland.

Grunnlaget for dette analytiske rammeverket utbroderes i kapittel 6. Her slår Snyder fast at kriteriet for å balansere avskrekkelse og forsvar må være basert på hvilken grad de involverte militærmidlene minimerer summen av de forventede og beredskapsmessige kostnadene (s. 268). Den forventende kostnaden beskriver han som den omtrentlige sannsynligheten for et angrep (relatert til avskrekkelse) ganget med kostnadene dette ville påført den som angripes (relatert til forsvar). Beredskapskostnadene betegner de økonomiske begrensningene i statsbudsjettet som ethvert militærvesen må forholde seg til.

Snyder forklarer dette på en annen måte ved å vise til den økonomiske forståelsen av marginal nytte (s. 275). Gitt at man opplever et avtagende utbytte ved ressursbruk bør man bruke sine knappe ressurser der hvor de produserer størst nytte. Derfor bør ressurser brukes der hvor de i størst grad enten reduserer sannsynligheten for et angrep eller kostnaden forbundet med dette. Marginale økninger i militære midler vil kunne påvirke evnen til avskrekkelse og forsvar ulikt, og dermed må den marginale nytten måles i to verdier. Videre vil det kunne være interaksjon mellom de ulike nytteverdiene, og disse kan vurderes både som uavhengige og avhengige av hverandre.

Dette rammeverket og begrepsavklaringen er nyttig å ha med seg som rettesnor også i moderne analyser av forsvars- og sikkerhetspolitikk. Det vil for eksempel kunne være relevant for vurderinger av hvordan NATO skal optimalisere sin militære posisjon vis-à-vis Russland i Øst-Europa, eller lignende tilfeller hvor man ønsker å tydeliggjøre det avskrekkende eller forsvarsmessige bidraget til ulike former for militærmakt.

Deterrence and Defense er en bok som overskrider konteksten den ble skrevet i og som fortsatt evner å opplyse i aktuelle debatter. Forhåpentligvis vil denne nyttegevilsen gjøre at boken finner frem til et nytt publikum.

Om forfatteren

Eirik Torsvoll er førstekonsulent på Institutt for offentlig rett ved Universitetet i Oslo. Han har en mastergrad i Law and Diplomacy fra The Fletcher School of Law and Diplomacy ved Tufts University, hvor han spesialiserte seg på sikkerhets- og forsvarspolitikk. Korrespondanse: eirik.torsvoll@jus.uio.no.